

مقدمه

فرهنگ‌نامه ریتز دربردارنده 3712 مدخل در حوزه‌های مختلف فلسفه و نیز مفاهیم مشترک فلسفه و سایر علوم است. براساس تقسیم‌بندی فهرست جلد سیزدهم که در سال 2007 منتشر شد، 439 مدخل از این فرهنگ‌نامه در حوزه مابعدالطبیعه نگاشته شده است.

مؤسسه پژوهشی - فرهنگی نو ارغنون با پشتیبانی و تشویق سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) به‌ویژه، مدیریت محترم آن، جناب آقای دکتر احمد احمدی که خود نیز از اساتید پرسابقه فلسفه هستند، تعدادی از این مداخل را برای برگرداندن به فارسی برگزید و به فضل الهی، جلد اول آن با همان عنوان فرهنگ‌نامه تاریخی مفاهیم فلسفه (در حوزه مابعدالطبیعه) منتشر گردید. جلد نخست، در همان سال انتشار برنده جایزه فصل کتاب جمهوری اسلامی ایران گردید و طی جلساتی معرفی و رونمایی شد.

در پی انتشار این جلد، پیشنهادهای سودمند و نقدهای خوانندگان فاضل و نیز استناد به مداخل‌های برگردان فارسی در مقالات علمی و پایان‌نامه‌ها، مایه دلگرمی همکاران ما در برگردان و ویرایش این اثر گردید. این لطف و عنایت اساتید، دانشجویان و علاقه‌مندان به فلسفه جای سپاسگزاری فراوان دارد، زیرا نشان می‌دهد که این اثر توانسته است جای خود را در میان فلسفه‌پژوهان بگشاید؛ تا آنجا که چاپ اول آن به‌زودی رو به‌تمام نهاد و امید است همزمان با انتشار این جلد، تجدید چاپ شود.

اینک، جلد دوم شامل 14 مدخل دیگر در همان حوزه مابعدالطبیعه از فرهنگ‌نامه تاریخی مفاهیم فلسفه که به‌نام پایه‌گذار آن به ریتز شهرت یافته است، در اختیار خوانندگان گرامی قرار می‌گیرد. جلد سوم این اثر که شامل 40 مدخل دیگر در همین زمینه است، مراحل آماده‌سازی برای چاپ را طی می‌کند و به‌یاری خدا به‌زودی منتشر خواهد شد. بدین ترتیب، مجموع مداخل‌های برگزیده‌ای که برگردان آن در دستور کار این مؤسسه قرار داشت، در معرض استفاده عموم قرار خواهد گرفت. امیدواریم مترجمان ارجمند دیگری نسبت به برگردان سایر مداخل این فرهنگ‌نامه ارزشمند به زبان فارسی اهتمام ورزند و جامعه علمی را از این کار پر ارج بهره‌مند سازند.

در فاصله انتشار جلد نخست و جلد حاضر، برگردان دو جلد دیگر از این فرهنگ‌نامه شامل گزیده مداخل‌هایی در حوزه زیباشناسی و هنر و نیز الهیات با همکاری مؤسسه حکمت و فلسفه ایران منتشر گردید و جلد دیگری نیز شامل گزیده مداخل‌هایی در حوزه اخلاق در دست انتشار است.

عمق و دامنه گسترده تحقیقی که پشتوانه نگارش فرهنگ‌نامه تاریخی مفاهیم فلسفه (ریتز) بوده و همکاری بیش از 1500 نگارنده اهل فن، آن را در نوع خود بی‌بدیل و ماندگار ساخته است. بر خوانندگان روشن است که برگردان فارسی این مداخل عرضه‌شده، با چه دشواری‌هایی همراه بوده و چه فرازونشیب‌هایی در این مسیر طی شده است. برگردان متون فشرده‌ای از این سنخ با بهره‌گیری از تعبیر فنی رشته فلسفه و نقل‌قول‌های فراوان به زبان‌های گوناگون اروپایی، همکاران مترجم و نیز ویراستاران علمی و ادبی ما در مؤسسه پژوهشی - فرهنگی نو ارغنون را با چالش‌هایی جدی روبه‌رو می‌ساخت و کار جمعی نوینی در این عرصه به‌شمار می‌آمد. در مجلدات دوم و سوم، از تجربه‌های به‌دست‌آمده جلد نخست و نیز تذکرات و پیشنهادهای خوانندگان بهره‌گیری شد که امیدواریم در روانی و قابل فهم‌تر شدن تعبیر مؤثر بوده باشد.

توضیح علامت‌های سجاوندی و نشانه‌هایی که در متن فارسی آمده، به‌تفصیل در مقدمه جلد اول آمده است که خوانندگان محترم را به مطالعه آن ارجاع می‌دهیم.

با تشکر از همکارمان، جناب آقای دکتر سید محمدرضا حسینی بهشتی که علاوه بر کمک به ترجمه متن در ویراستاری علمی آن اهتمام و پشتکار شایسته‌ای داشته‌اند؛ جای آن دارد که از مترجمان ارجمند سرکار خانم دکتر ماریا ناصر، دکتر پرستو خانبانی و دکتر زهرا بهفر سپاسگزاری کنیم. خانم دکتر زهرا بهفر علاوه بر برگردان برخی از مداخل، در ویرایش علمی بخشی از متن نیز ما را یاری کرده‌اند. در ویرایش علمی دو مدخل از همکاری جناب آقای دکتر مالک حسینی و نیز دوست فاضل‌مان، مرحوم آقای جهانبخش ناصر برخوردار بوده‌ایم که بدین‌وسیله زحمات‌شان را ارج می‌نهیم.

از مشورت اساتید محترم، جناب آقای دکتر ضیاء موحد و جناب آقای دکتر حمید طالب‌زاده و نیز همکار فاضل‌مان، جناب آقای مهدی میرزازاده در خصوص اصطلاحات مدخل «ضرورت» برخوردار بوده‌ایم که در تدقیق و غنای برگردان این مدخل، بسیار مؤثر بوده است و جای تشکری ویژه دارد. همکارمان، سرکار خانم فریبا کریملی در حروف‌چینی متن ما را یاری داده‌اند. همکار سخت‌کوشمان، سرکار خانم زینب فرخنده‌زاده در طی تمامی مراحل کار به‌ویژه، تصحیح، صفحه‌آرایی و نیز تهیه فهرست‌های اعلام، واژه‌ها و کتاب‌نامه سعی بلیغی نموده‌اند که یقیناً تکمیل و بهبود کیفیت ارائه این جلد، مرهون زحمات ایشان است.

جناب آقای دکتر احمدعلی حیدری از جانب سازمان سمت، وظیفه بازرینی کل متن فارسی این جلد را برعهده داشتند که پیشنهادها و تذکرات ایشان سودمند و مغتنم بوده است.

از سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) و نیز مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی که با همکاری گرم و پشتیبانی و تشویق‌های پیوسته، ما را در به‌پایان‌بردن این کار یاری رساندند و انتشار این اثر را نیز عهده‌دار شدند، صمیمانه قدردانی می‌کنیم. تردیدی نیست که بدون حمایت‌های بی‌دریغ دست‌اندرکاران این سازمان و به‌ویژه، مدیریت محترم آن، جناب آقای دکتر احمد احمدی، انجام چنین کاری میسر نبود.

موسسه پژوهشی - فرهنگی نو ارغنون
تهران، پاییز 1391